

Morva Péter

Életre szóló játék

Varga Károly játékos zenei ismeretterjesztési és pedagógiai munkássága

A hatvanas-hetvenes évek nevelésügyi értelemben intézményszegény társadalmában a hetvenes évek derekától „a hagyományos, tanítással nevelő iskolát a társadalmi gyakorlat valamennyi elemét beépítő, teljességre törekvő, gyerekközösségi élet megvalósítását célul kitűző iskolára akarta felváltani”.¹ E célok megvalósításaként alakultak az iskola keretein kívül működő közművelődési szerveződések (olvasótáborok, gyerekszínjátékos és kézműves körök, kulturális klubok stb.) Az új elképzelések reformtörekvéseihez illesztve új nevelési szintéreként jelentek meg a médiumok, azon belül az elektronikus média. A korszak zenei ismeretterjesztő műsorainak vezetői – mint az iskolán kívüli nevelést megvalósító nevelő személyiségek – személyesen is nyújtottak és nyújtanak lehetőséget a valós interakcióra növendékeikkel. Idetartoznak a részvételükkel lebonyolított koncerttermi, magyarázó jellegű zenei ismeretterjesztés, valamint ennek játék-vetélkedő formájú megnyilvánulásai.

Bizonyára sokan vannak közöttünk olyanok, akik gyermekkorukból boldogan idézik vissza, miként találkoztak valakivel, aki kíváncsiságuk felcsigázásával egész életükre kihatott, rányitotta szemüket egy tudományra, művészetre, sportra vagy csak egy megragadó és nevelő hatású elfoglaltságra. Abban mindannyian egyetérthetünk, hogy az ilyen elszánt, a sokak által „megszállottnak” tekintett személyiségek mint „jó angyalok” egész életükre pozitív hatást gyakorolnak, meghatározzák érdeklődési területünket. Pedagógiai sikereiket alacsony autoritás mellett vagy annak teljes hiányában érik el. Tudnak kérdezni, és mindenkihez egyéni módon közelednek. Nem várnak azonnali hatást. A célracionalitás – amelynek állandó jelenléte munkánkban ellentmond a gyermek szabadságáról vallott reformpedagógiai nézeteinknek² – árnyalása segíti a gyereket abban, hogy később eldönthesse, melyik irányba halad tovább: professzionista lesz, vagy képzett műkedvelő.

1 TRENCSENYI LÁSZLÓ: Az iskola funkcióiról a nevelési intézmények „történeti rendszertanában”. In Kiss Éva (szerk.): *Pedagógián innen és túl*. Pannon Egyetem – Pécsi Tudományegyetem, Veszprém–Pécs, 2007.

2 MIHÁLY OTTÓ: *Az aszimmetrikus kapcsolatok dilemmái: célracionalitás és erkölcs a pedagógiai viszonyban*. Connecting people – Egy konferencia dokumentumai, Új Helikon Bt., Budapest, 2008.

Amikor az idén nyolcvannégy éves Varga Károlyt első ízben kerestem meg telefonon, hogy életútjának megismerése céljából találkozhatnék vele, roppant szívélyes hang üdvözölt. Pedig még nem is tudta, ki és miért keresi. Reakciója az volt, hogy mi már biztosan találkoztunk. Hogyne találkoztunk volna, hiszen zenét népszerűsítő körútjain ötvenegy év alatt évi tizennyolc-húsz ezer gyerekkel találkozott és találkozik napjainkban is. Ez idő alatt több mint 2700 versenyt bonyolított le, 7600 koncerten működött közre narrátorként. Gyerekkoromban többször láttam őt a színpadon. (Még a játék közben feltett kérdésekre is emlékszem.) Ő az a pedagógus, akit bevezetőmben leírtam. Szinte mindenki, aki ma a zenei életben eredményeket tud felmutatni, részt vett a Magyar Rádióban szervezett valamelyik műsorában, vetélkedőjén. Ismerősök üdvözlik az ország minden szegletében. De nemcsak képzett muzsikusként életére gyakorolt nagy hatást – és ez a fő –, hanem arra a sok ezer zeneszeretőre is, akik közül ma sokan lelkes látogatói a koncerttermeknek.

Írásom célja a sikeres zenei ismeretterjesztési munkásság háttérének, előzményeinek, kialakulásának, az eszközöknek, a feltételeknek és az eredményeknek a pedagógiai szempontú rendszerezése és értékelése.

ZENEI ISMERETTERJESZTÉS A MÉDIÁBAN (MR, MTV)

Előzmények és kortársak

„Elképzelésünk az volt, hogy (...) az iskolában természetszerűleg kötelezően kötött anyagot átvevő tanulók egy iskolán kívüli szervezetben a tanult vagy megismert zenei anyagot a legaktívabban élvezhessék és élhessék. Ezért hoztunk létre – pedagógusok és fiatal művészek – kísérleti gyermekklubokat a művelődési otthonokban, a Magyar Televízió vezetőinek segítségével, más jelleggel a televízióban is” – írta Varga Károly 1960-ban.³ Ennek a kezdeményezésnek köszönhetően jött létre a nemzetközileg is elismert, és alakulásakor, 1954-ben egyedi kezdeményezésnek minősülő, a ma Óbudai Társaskörnek hívott épületben általa alapított *Mozart Klub*. Tagjai között található Kocsis Zoltán, Schiff András és a Zeneakadémia mai rektora, Batta András is, aki nyolcévesen lépett be először az azóta működő klub képzeletbeli aiján. Ezzel párhuzamosan működött egy másik „találkozóhely”, elsősorban zeneiskolások részére, a tíz évig működött *Zenekedvelő Gyerekek Klubja*. Ez a klubműsor, később a *Csillagok*, *csillagok* sorozat, a *Vakáció Melódiában*, a *Muzsikáló Várak* és a zenei általános iskolásoknak szóló *Síppal, Dobbal, Énekszóval* műsorok adták a nyersanyagot az összesen közel 260 darab, egyórás televíziós sorozatnak. A *Zenekedvelő Gyerekek Klubjához* hasonló, felnőtteknek szóló zenei klub lett később a *Zenélő órák*, Forrai Miklós és Lukin László vezetésével. Munkája során szoros szakmai kapcsolatot tartott fent Szabó Helgával és harminchét évig Friss Gáborral, akivel közösen készítette műsorait. (Friss Gábor a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Tanárképző Intézetének tanszékvezetője volt. A Rádió külsős munkatársaként önálló műsorokat is készített. Híres volt kvízzjátéka, amelyben

3 VARGA KÁROLY: Célunk: az ifjúmunkásokat elvezetni az értékes zene élvezéséhez. *Parlando*, 1960. 5–6. sz.

az ország hallgatóságának tett fel zenei témájú kérdéseket.) Lukin László a halála előtti utolsó tizennégy évében dolgozott folyamatosan Varga Károllyal (a *Mi is tudunk muzsikálni* és *A Magyar Zene Évezrede – Honfoglalás Muzsikával* című vetélkedőkben). Szintén fontos megemlíteni a Zeneakadémia zenetörténet-tanárát, Solymosi Tari Emőket, akivel közösen vezette a Kárpát-medencei Bartók- és Kodály-vetélkedőket, valamint az ún. alapjátékokban (első fordulókban) közreműködő Magyar Kornélt, a Magyar Rádió szerkesztőjét.

Követők pedagógiában, ismeretterjesztésben

Ismeretterjesztői munkája komoly hatást gyakorolt az általános iskolai zeneoktatásra. Dobrai István szerint (aki az Oktatási Minisztériumban az alsó- és a középfokú iskolák fő-előadója volt a hatvanas évek végén) az énekóra elnevezés megváltoztatása ének-zene órára Varga Károly rádiós műsorai nyomán történt, amikor az éneklés és énekeltes mellett felismerték a széles körű zenei ismeretterjesztés tananyagba vételének fontosságát.

A Lukin László által írt ének-zene tankönyvek kiegészítéseként született meg a *Lapozgatás az énekeskönyvben*. A műsor követte az éves tanmenetet, a szerkesztők kiválasztották a legérdekesebb tananyagrészt, majd a stúdióba invitált gyerekekkel elénekellették azt. Ezt követően az eredeti műrészletet lejátszották. Ebből fejlődött tovább az *Ami az énekeskönyvből kimaradt*, ahol nemcsak részleteket, hanem komplett tételeket forgattak le. Az ilyen igények hosszú távú és tartós kielégítésére készült el évekkel később a mikrobarázdás hanglemezekből álló „Iskolai lemezgyűjtemény”.

A Zenekedvelő Gyerekek Klubjához hasonlóan a *Csillagok, csillagok* című népzenei sorozatot is követte egy hasonló, Vass Lajos által vezetett műsor, a *Röpülj páva*.

Varga Károly nevelői pályájának legfőbb követője Zelinka Tamás – volt hallgatója –, aki sokat átvett mestere játékvezetői ötleteiből, pedagógiai szemléletéből. Angyal Magda – szintén volt tanítványa – huszonnégy éven át vezette az Ádám Jenő Szimfonikus Zenekar zenei ismeretterjesztő koncertjeit.

A JÁTÉK

A sorozatok csoportosítása, a célközönség változása

Zenei játékaiknak három nagy csoportját különíthetjük el.

- Témához kötött, széles körű, sokszor egyénileg elmélyített zenei műveltséget igénylő és korlátozott számú középiskolás, illetve egyetemista részvételével lebonyolított zenei műveltségi versenyek, amelyeket egyéni vetélkedőként is lehet rendezni 5-8 részvevővel vagy csapatversenyként 3-5 csapattal.
- Zenei vetélkedők, amelyek az általános és a középiskolák 6-6 fős csapatai között zajlanak. A téma itt is adott, viszont az iskolai tananyag tanári segítséggel kibővített ismeretanyagára épül.

- **Zenei játékok**, amelyek további két részre oszthatók: a művészeti, a zenei, az általános és a középiskoláknak szánt ún. „tudósjáték”-ra (Varga Károly megnevezése szerint). Ilyen a *Hungaroton-Hang-Játék* és a szó szerint értendő „zenei játékok” (*Mi is tudunk muzsikálni*), amelyekre – mivel nem szükséges hozzájuk komolyabb előképzettség – a gyerekek élményszerzés céljából, kíváncsiságból mennek el.

Ez utóbbi játék több elképzelés és két korábban már sikeres sorozat variációjaként, azok összefonódásából alakult ki. A 2001-ben elindított *A Magyar Zene Évezrede – Honfoglalás Muzsikával* című vetélkedő elsősorban „tudósjátéknak” minősül speciálisan felkészült résztvevőkkel, a Kárpát-medence egész területéről érkeztek jelentkezések. A vetélkedőt 93 magyarországi és 10 határon túli településen rendezték meg. Alapvetően nagyobb települések iskoláinak hirdették, a kisebb községek, falvak diákjaihoz így nem jutott el. Ezért a *Mi is tudunk muzsikálni* országos szintű, mindenki számára nyitott és elérhető játék lett. A nyitottságra szolgált példaként az ötven évvel korábban elindított, korlátozás nélkül látogatható és mintegy két évig kéthetente a Rádió 6-os stúdiójából közvetített *Zenesarok*, amely 14–21 év közötti fiatalokhoz szóló „találkozás a zenével” volt (Varga Károly kifejezése). Ebben fejtörőkérdésekkel fordult Varga a stúdióba látogatókhoz. A meghívott, a műsorban fel is lépő világhíró művészeknek és gyermek előadóknak gyerekriporterek tettek fel őket leginkább érdeklő kérdéseket. Fontos volt, hogy gyerekek szerepeltek kortársaiknak szóló műsorban, így azok első kézből, rendszeresen értesülhettek mások hazai és nemzetközi sikereiről. Ráadásul olyanoktól, akik ugyancsak a korosztályukhoz tartoztak, így teret kapott az egészséges motiváció. Más célú, de ebből is tapasztalatot merítő művész-népszerűsítő műsorok voltak a *Kíváncsiskodók* és a *Zenés találkozók*.

Különleges helyet foglal el Varga Károly ismeretterjesztési életművében a *Muzsikáló várak* című televíziós sorozat. Vezetémaként a magyarországi várakhoz fűződő zenetörténeti vonatkozásokat ismertette a forgatókönyv, illetve a film. A játékoság itt is alapvető: Sárospatakon az összekötő szövegeket Varga a vár árkaos erkélyén állva, korhű jelmezben, parókával a fején mondta el, miközben Béres Ferenc népdalénekes (aki maga is pataki diák volt annak idején) pataki históriás énekeket énekelt. Felismerhető a J. Dewey-féle reformpedagógiai hatás a történelmi tények, a zeneiség és a művészettörténet egymáshoz rendelésében.

Nevelési eszközök

A *Gyerekek operabérlete* sorozat tizenhárom évadán keresztül volt konferanszié, a cselekmény elmesélője, a felcsigázás nehéz feladatának felvállalója. Az előadás előtt játékkal igyekezett a sok száz tagú gyereksereg érdeklődését megragadni. Fegyelmezni egyáltalán nem kellett, és az eredmény nem váratott magára sokat. Amikor már tükön ülve figyelt mindenki, lehetőség nyílt végre a hangszereket is megszólaltatni, bemutatni rajtuk egyenként a témákat, egyéni arculattal, sok esetben mondhatni antropomorfizálva ezáltal a felhangzó zenei anyagokat. Ez is tükrözi az érthetőség hangsúlyozását, az ijesztően ható elvontságérzés

elkerülésének vágyát, melynek sikertelensége esetén a gyerek nemhogy nem tér haza építő hatású élménnyel, hanem inkább örökre elkerül minden klasszikus zenét szolgáltató létesítményt a jövőben. A témák bemutatása után Varga Károly mintegy tíz percben mesészerűen elmondta az opera cselekményét, majd az így „többcsatornásra” megnyílt gyermekfigyelem és a felcsigázott, befogadni már képes elmék számára elkezdődhetett az előadás.

Egyik napjainkban is sikeresen futó kezdeményezés a *Mi is tudunk muzsikálni* mellett a 2002 óta újra és újra megrendezett *Hungaroton-Hang-Játék*. (A siker tükré, hogy indulásakor a várt 10-15 zeneiskola helyett mindjárt 42 iskola rendezett házi alapjátékot, és ez a szám azóta is folyamatosan növekszik. A 2008/2009-es tanévben már 58 intézmény, nagyrészt zeneiskola, gimnázium és általános iskola nevezett be.)

A zárójáték felépítésében fontos volt, hogy ne a lexikális tudás számonkérése legyen a fő értékelési szempont. Emiatt a jelentkezőknek díjtalanul elküldött írásos és hallható felkészülési mellékletek összeállításakor azzal a kéréssel fordult Varga Károly Magyar Kornélhoz, hogy jól felismerhető, tapasztalatok alapján a leginkább népszerű, könnyen megjegyezhető részleteket kutasson fel. Így elérték, hogy akik addig zenével alig találkoztak, a lemezeket saját örömeikre is hallgatják, ezzel sarkallván magukat további ismeretek megszerzésére. A kiindulás hasonlított Csillagné Gál Judit elképzeléseihez, aki szerint a gyerekeknek feltett „miért tetszik?” kérdésre kapott válaszok mérlegelése lehetőséget ad egy olyan újszerű, izlésnevelő és fejlesztő pedagógia művelésére, amely individuális módon követi a gyerek lelki reakcióit. „Jól bemérhető módon” megcélazza a gyereket, és a leginkább motiváló, neki leginkább tetsző zenei anyaggal felrzza érdektelenségéből vagy inkább nem túl mély érdeklődéséből.⁴

A játék sikerének okaként megnevezhető a résztvevők kitekintési lehetősége a sokszor egyoldalú hangszeres képzés mellől, valamint az interdiszciplinaritás is, mivel történelmi, természettudományi, művészettörténeti párhuzamokat vonhatnak. Mindezek kifejtése nyomon követhető Varga Károly rádiós-televíziós pályafutásában. Erre vonatkozó elgondolásai már megvalósultak a *Történelem és Zene*, *Irodalom és zene* címet viselő vetélkedőin is.

A játékok további alapmotívuma a kortárs magyar komolyzene népszerűsítése. Ennek elismeréseként 2007-ben Artisjus díjjal tüntették ki.

Játékvariációk, fejlődéstörténetük

Speciális vetélkedők is születtek valamely alapjátékból kiindulva. A Bécsi klasszikusok Magyarországon előzményei például – kronológiai sorrendben – a *Korok Zenéje*, *Zenés Földrajz*, *Zenés Utazások*, *Muzsikáló városok*, *Muzsikáló Házak* című műsorok. (A *Muzsikáló Házak*ban mutatta be Haydn szülőházát és a fertői kastélyt, Mozart szülőházát, Bécsben Beethoven és Mozart lakóhelyeit). A három gimnázium részvételével megrendezett vetélkedő három zeneszerző életművéhez köthető, akik közül egy itt élt, egy gyakori látogató volt csupán, míg egynek csak a zenéje jutott el Magyarországra. A játék olyan lelkes pedagógusokat

4 TRENCSENYI LÁSZLÓ: *A hiányzó láncszem. Kútbanézők XIV.* Academia Ludi et Artis, Budapest, 2008, 94–96.

mozgatott meg, mint Salczer Géza tatabányai tanárt, aki elvitte diákjait Salzburgba is, hogy személyesen, élményeket gyűjtve készülhessenek fel a játékra. Szép példa ez a tapasztalattal megszerezhető tudás, kompetenciák felértékelődésére.

Ugyancsak ilyen variáció a reneszánsztól a 20. századig terjedő zenetörténeti időszak ritmikai összefüggéseit feltáró *Ritmusok harca*, amelyhez a *Zene ütőhangszereken*, ezen belül is a „Reneszánsz ütőhangszerei” című rész adott inspirációt.

Érzelmi, hangulati kapcsolat is felfedezhető az egyes játékok kialakulásában: a megelőző játékok szórakoztató, vidám pillanatainak hatására született a *Tréfa, móka, muzsika*.

Pályatörténetének egyedi része a *Játsszunk zenét!* rádiós vetélkedő, mivel ez volt az alapja a később tíz kötetre tervezett, de a szerzőtársak tartós külföldi tartózkodásai miatt csak két kötetig eljutó könyvsorozatnak. Az elkészült Kodály – Bartók – Szabó Ferenc – Szőnyi Erzsébet tematikájú két kötetten kívül terveztek többek között opera témájú (Zene és színpad), tánc-történeti (Táncról táncra), magyar zenetörténeti és Európa országait számba vevő köteteket is. A kötetek játékaik akár hatéves kortól játszhatók, találhatók itt dobókockás társasjátékok, kártyajátékok, rajzfeladatok, nyolc-tíz évesek tudását próbára tevő keresztt-, kép- és betűrejtvények, valamint az idősebbeknek szánt tudáspróbák s zenei készségfejlesztő játékok minden korcsoportnak.

Játékelemek és metodika

Nevelőmunkája során Varga Károly számos módszert talált ki és alkalmaz is a foglalkozásain. A pécsi Mátyás Király úti Ének-Zenei Általános Iskola átvette és rendszeresen használja a „labdaiskola” ötletét. Felismerték a helyes ritmustartás és a szabad, ciklikus mozgások közötti közvetlen összefüggést, ráadásul mindezek gyakorlásának lehetőségét játékos, kötetlenebb keretek között. Az ötlet megjelenik a *Játsszunk zenét!* könyvsorozat második kötetében is.⁵

A „karmesterverseny” során a csapatok egy-egy tagja négyszólamú kánont vezényel.

Hangszereket utánzó pantomimjáték a „kézzel-lábbal hangszerparádé”, ahol az egyik csapattag mímélése után kell felismerni a többieknek, hogy milyen hangszerezen való játékot utánoz a tanuló.

A „dalnokverseny”-re minden csapat nevez egy dalnokot, akinek szép az énekhangja, és van interpretációs készsége.

A „ritmusjátékok konyhaeszközökön” cím önmagáért beszél. Összevethető Öveges József televíziós műsoraival a koherens elképzelés alapján, ahol ugyancsak filléres háztartási eszközök segítségével lehetett kísérleteket végezni. Az elképzelés drámapedagógiai változata felbukkan a *Játsszunk zenét!* első kötetében (a „fakanálbábszínház” formájában, amellyel eljátszható Bartóktól *A fából faragott királyfi* cselekménye).⁶

5 FRISS GÁBOR – SZABÓ HELGA – VARGA KÁROLY: *Játsszunk zenét! II.* Zeneműkiadó, Budapest, 1969, 78–82.

6 FRISS GÁBOR – SZABÓ HELGA – VARGA KÁROLY: *Játsszunk zenét! I.* Zeneműkiadó, Budapest, 1969, 79–80.

A játék értékelési rendszere

A játékok lebonyolítása során mindig ügyel, hogy a közös, nevelő hatású együttlét ne hogy egymás ellen forduló vetélkedéssé, versengéssé váljon, és a versenyszerűség inkább a részt vevő növendékek önmotivációjára hasson, önértékelésüket racionalizálja. Az értékelési rendszer működésének feltétele a sikerorientáltság, a jutalmazásra építés. Olyan diákok is részt vesznek benne, akiknek nincsenek széles körű zenei ismereteik, hovatovább hangszeren sem játszanak, de éppúgy esélyt kell kapniuk a sikerélményre, mint képzetesebb társaiknak. Ez a koncepció abból a felismerésből is ered, amelyre már Gát József is felhívta a figyelmet az iskolai zenei nevelést bíráló írásában ötven évvel ezelőtt: „Magyarországon ma nem előadókban, hanem elsősorban közönségben van hiány... A zeneoktatás neveljen zenei közönséget, és ugyanakkor segítse elő a közösségbe való beilleszkedést azzal, hogy a növendék egyéniségét harmonikusabbá, rendezettebbé teszi.”⁷ Varga Károly csoportos zenei játéka ez utóbbi kívánalomnak is megfelelnek. F fiatal pedagógusként az iskolán kívüli nevelés fontosságát hangsúlyozva így vélekedik egy évvel később: „a kedves hangulatú (ő és pedagógustársai szervezésében bonyolított – M. P. megj.), sok újat, szépet adó közös összejövetelekre a zenét tanuló gyerekek magukkal hozzák a zenét nem tanuló társaikat is. Itt olyan közösségbe vonják őket, amely igényli majd felnőttkorukban is a zenét, s amely látogatója lesz majd a hangversenyeknek.”⁸

Így a fenti kritériumoknak eleget tevő értékelési rendszer fokozatai: bronz, ezüst, arany, arany cum laude, arany summa cum laude. Az, hogy valaki nem summa cum laude arany minősítést kapott, nem jelent kudarcot, hiszen az „arany (cum laude nélkül) is szépen fénylik”.

A műsorvezető-pedagógus személyisége, a szükséges képességek

Tizenkilenc évnyi főiskolai oktatói pályáján mindvégig a szélsőségesen monolitikus didaktikai szemlélet, az egyeduralkodóan normatív funkciójú oktatás ellen volt. Gyakorlati tanítás tárgyából szervezett kollokviumain az összehívott hallgatók közti beszélgetés, vita kialakítása volt a célja. Bár így a vizsgák számos alkalommal jelentősen meghosszabbodtak, Varga Károly kiiktatta a résztvevőket terhelő vizsgadrukkot.

A játékok során kidolgozta a szuggesztivitás eléréséhez szükséges eszközöket is. Ezekből leginkább a mindenkori, megingathatatlan felkészültségen kívül a nyelvhasználatot, az anekdotakincset és az improvizációs készséget emeli ki. Az előbbi a közérthetőséget, a második a szórakoztatást, míg az utolsó az eredeti elképzelésektől való (az igények helyes felmérése utáni) elkanyarodás képességét szolgálja, mivel a vetélkedők és a játékok célja a szórakozva tanulást és elsősorban az empirikus funkciókat tartja szem előtt a nevelésben.

7 GÁT JÓZSEF: Zeneoktatásunk kérdéseiről. *Parlando*, 1959. 3. sz.

8 VARGA KÁROLY: Célunk: az ifjúmunkásokat elvezetni az értékes zene élvezéséhez. *Parlando*, 1960. 5–6. sz.

A normatív és az empirikus viszony változása mutatható ki a játékba ágyazott ismeretterjesztési formák között: a „tudójátéknak” minősített Bécsi klasszikusok Magyarországotól a mindenki számára nyitott *Mi is tudunk muzsikálni* át a *Gyerekek operabérletéig*.

Az utánpótlás kérdése (kezdeményezések és a nehézségek)

A Jeunesses Musicales International Magyarországi Szervezete ún. zenei „animátorokat”, műsorvezetői, riporterri képességekkel rendelkező fiatalokat „képzett” muzsikusból, egyetemistákból, akik később fontos szerepet vállaltak a középiskolásoknak szervezett koncerttermi ismeretterjesztésben. Hasonló céllal Erkel Tibor, a Zeneakadémia oktatója (abban az időben a Rádió zenei fősztályvezetőjeként) Varga Károly és Czigány György közreműködésével riporteriskolát szeretett volna alapítani. Sajnos ez a kezdeményezés a gondolat szintjén maradt, nem valósult meg. Ma nagyon kevesen választják az ismeretterjesztés ilyen módját. Varga Károly ennek magyarázatát abban látja, hogy ritkán adódik a készségeknek és a szándékoknak olyan egysége, amely a sikeres zenei műsorvezetővé válás feltétele. A végtelen, néha lovagi romantikát idéző elkötelezettség mellett vagy a szakmai és pedagógiai felkészültség, vagy a bátorság, vagy a megnyerő színpadi megjelenés, vagy éppen az egyszintenciális motiváltság sokszor kényszerű elfojtásának ereje hiányzik a jelentkezőkből.

A játéksorozatok civil, illetve szakmai támogatói háttere

Csaknem harmincöt éven át a Magyar Rádió vállalta a költségeket és a szervezést. Ezt a feladatkört később a Magyar Zenei Tanács és a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetsége vette át, ehhez viszont már társadalmi támogatáskiegészítés is szükségessé vált. A terhek csökkentéséből az NKA, a Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottsága, a Megyei és Városi közgyűlések kulturális bizottságai, a helyszínek önkormányzatai, valamint a helyi takarékszövetkezetek is kivették részüket. Ezek ellenére az utóbbi húsz évben Varga Károly egyre többször átvállalja a szakmai háttér megteremtésén túl a teljes szervezést is (oklevelek készítése, zsűriszervezés), sőt némely esetben ezek költségeit is ő fedezi.

A sok évtizedes állandó országjárás eredményeként személyes jó barátként üdvözlük, ahová csak eljut, így civilek, pedagógusok egyaránt megkeresik azzal, hogy hol és milyen formában támogathatják a programok megvalósítását. A játékok indulásakor a népművelési, népnevelési felfogás gazdag táptalajnak bizonyult kezdeményezéseihez. Ezek népszerűsítése szempontjából a mai napig roppant fontos az Oktatási és Kulturális Minisztérium védnöksége.

A *Hungaroton-Hang-Játéknak* komoly társadalomszervező hatása is van, erre találunk példát a játékok körüli szerepvállalásokban. A Hungaroton mellett – bár ma már van pályázati lehetőség a jelentkezők részére az önkormányzati támogatás fokozatos visszaszorulása miatt – a szülők számos alkalommal maguk biztosítják a megrendezés gördülékenységéhez szükséges feltételeket.

Varga Károlynak a Zenekedvelő Gyerekek Klubjában megvalósuló közösségszervező szerepét és szellemi hatását 2005-ben Óbuda Kultúrájáért díjjal jutalmazták.

Pedagógiai visszhang: továbbképzések, előadások

Pedagógusoknak, karvezetőknek és a népművészet iránt érdeklődőknek a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet által 2006-ban szervezett IV. Kodály Népművészeti Szaktáborban előadást tartott „Zenei játékok kis és nagy gyermekeknek.” címmel, illetve játékot szervezett a Bartók évfordulóhoz kötve. Ezt követően a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége szakmai továbbképzési programsorozata keretében felkérte Varga Károlyt 2007 márciusában a *Mi is tudunk muzsikálni* játék bemutatására és ezzel kapcsolatos előadás megtartására Felsőszelin, amelyet az 1–4. osztályban oktató pedagógusok előtt rendeztek meg a játékban szereplő gyerekek közreműködésével.

A Mozart Klub találkozóin huszonöt éven át részt vett a japán Fijita Pedagógusképző Intézet mintegy negyven pedagógusa továbbképzés és tapasztalatszerzés céljából. Iskolai óralátogatásokat tettek, és rendszeres látogatói voltak a kecskeméti Kodály Intézetnek is. Ezenkívül nagy érdeklődést tanúsítottak az Óbudai Társaskörben működő, ugyancsak Varga Károly által alapított és vezetett *Baby Klub* iránt. (A klub ma is működik, a Zenekedvelő Gyerekek Klubjának kisgyermektagozata.)

Az idei VII. Kodály Szaktábor keretében a „Témacentrikus órák és fonálra függesztett tartozékok” címmel fog előadást tartani. Egy egyszerű, kisgyermekek által is reprodukálható zenei motívumhoz vagy részlethez kötött, improvizatív óravezetési formát vázol majd fel, ahol rétegszerűen, egymásra épülő ismeretanyagként tanítja a növendéknek a zenei gondolkodást, kezdve az alapvető zenei elemektől (alapritmusok, hangközök) a fogalmakon át (hangszerek, előadói eszközök) a bonyolultabb zenei interpretálás megértéséig (költői képek, szubjektív jelentéstartalom). Ez a felfogás lehetőséget ad arra is a nevelőnek, hogy fejlődés-lélektani szempontok alapján meghatározza, milyen „hosszúságú” vonalat követ óravezetésében, melyik fejlődési szakaszt választja kiindulópontként, és meddig viszi így előre a gondolatok kibontását, a zeneiség magyarázatát.

Egész pályafutása során Varga Károly legfontosabb célkitűzése, hogy érdekeltté tegye a gyereket a zenei elmélyülésben e folyamat megismertetésével és a zenei gondolkodás elsajátíttatásával. A kalandosság, a játék, a rávezetések és a széles körű utalások sora mind ezt szolgálja.